1994 no. 27

AFKONDIGINGSBLAD VAN ARUBA

KONINKLIJK BESLUIT van 2 maart 1994 (Stb. 203), houdende vaststelling van een reglement van orde voor de ministerraad.

Uitgegeven, 11 mei 1994

De minister van Justitie,

H.R. Croes

BESLUIT van 19 april 1994 tot afkondiging in het Afkondigingsblad van Aruba van het Besluit van 2 maart 1994 (Stb. 203), houdende vaststelling van een reglement van orde voor de ministerraad.

IN NAAM DER KONINGIN!

DE GOUVERNEUR van Aruba,

Vanwege van de Koningin de last ontvangen hebbende tot afkondiging van onderstaand besluit

Besluit van 2 maart 1994 (Stb. 203), houdende vaststelling van een reglement van orde voor de ministerraad.

Heeft de opneming daarvan in het Afkondigingsblad van Aruba bevolen.

Gedaan te Oranjestad, 19 april 1994

O. Koolman

Besluit van 2 maart 1994, houdende vaststelling van een reglement van orde voor de ministerraad

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, d.d. 25 februari 1994, nr. 94M001478, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad van het Koninkrijk;
Gelet op artikel 10 van het Statuut voor het Koninkrijk en artikel 45 van de Grondwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

§ 1. Begripsbepalingen

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:
a. de raad: de ministerraad en voor zover zulks uit het Statuut volgt de raad van ministers van het Koninkrijk;
b. ministers: de minister-president, de overige bij koninklijk besluit benoemde ministers en voor zover zulks uit het Statuut volgt de gevolmachtigde ministers;
c. de gevolmachtigde minister: de door de regering van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba benoemde gevolmachtigde minister.

§ 2. De samenstelling en bevoegdheid van de raad

Artikel 2

1. De ministers vormen te zamen de raad.
2. De minister-president is voorzitter van de raad.
3. De bij koninklijk besluit benoemde vice-minister(s)-president(en) is (zijn) ondervoorzitter(s) van de raad.
4. De raad benoemt op voorstel van de minister-president de secretaris en de plaatsvervangend secretaris.
5. De minister-president benoemt een of meer adjunct-secretarissen.

Artikel 3

1. Aan de vergaderingen van de raad, de onderraden en de andere commissies uit de raad kunnen deelnemen met raadgevende stem:
a. de door de regering van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba overeenkomstig artikel 10, tweede lid van het Statuut aangewezen minister;

b. de staatssecretarissen, voor zover het zaken betreft waarbij zij uit hoofde van hun taak rechtstreeks zijn betrokken, of de raad uit anderen hoofde hun aanwezigheid wenselijk acht.

2. De hoofddirecteur van de Rijksvoorlichtingsdienst kan de vergaderingen als toehoorder bijwonen, tenzij de minister-president anders bepaalt.

Artikel 4

1. De raad beraadslaagt en besluit over het algemeen regeringsbeleid en bevordert de eenheid van dat beleid.

2. Te dien einde beraadslaagt en besluit de raad onder meer over:

a.1° de voorstellen van rijkswet en van wet en de ontwerpen van algemene maatregelen van rijksbestuur en van bestuur alvorens deze aan de Raad van State van het Koninkrijk respectievelijk de Raad van State worden aangeboden, alsmede over de consequenties van de ter zake door de Raad van State van het Koninkrijk respectievelijk de Raad van State uitgebrachte adviezen, indien deze ingrijpende kritiek op de inhoud of de vormgeving van het voorstel of ontwerp bevatten;

a.2° het ter zake van een voorstel van rijkswet en van wet of een ontwerp van algemene maatregel van rijksbestuur en van bestuur vragen van een spoedadvies aan de Raad van State van het Koninkrijk respectievelijk de Raad van State;

a.3° een voorstel of ontwerp waarover eerder door de raad is besloten, indien daarin ingrijpende wijzigingen worden aangebracht of indien hetgeen bij de verdere behandeling wordt aangevoerd tot ingrijpende wijziging aanleiding kan geven, dan wel indien intrekking van het voorstel of ontwerp wordt overwogen, een en ander tenzij dringende redenen zich naar het oordeel van de minister die voor het voorstel of ontwerp in de eerste plaats verantwoordelijk is en de minister-president zich tegen hernieuwde behandeling verzetten;

a.4° de bekrachtiging van door de Staten-Generaal aangenomen initiatiefvoorstellen van wet;

b. verdragen alvorens deze ter stilzwijgende goedkeuring aan de beide Kamers der Staten-Generaal worden toegezonden;

c. nota's aan de Staten-Generaal alsmede die adviesaanvragen aan externe adviesorganen die kunnen leiden tot belangrijke politieke en financiële consequenties;

d. het bekendheid geven aan beleidsvoornemens in welke vorm dan ook, die van invloed kunnen zijn op de positie van het kabinet, of die belangrijke financiële consequenties kunnen hebben, benevens over beleidsvoornemens van een minister die het beleid van andere ministers kunnen raken en waarover het bereiken van overeenstemming niet mogelijk is gebleken;

e. de instelling, taak en samenstelling van externe adviesorganen;

f. de instelling, taak en samenstelling van interdepartementale commissies, indien deze een permanent karakter hebben of indien de werkzaamheden kunnen leiden tot belangrijke politieke en financiële consequenties;

g. publikatie van de rapporten van externe adviesorganen indien daarvan ambtenaren deel uitmaken en van interdepartementale commissies indien de werkzaamheden kunnen leiden tot belangrijke politieke en financiële consequenties;

h. belangrijke onderwerpen het buitenlands beleid betreffende, daaronder begrepen het in internationaal verband doen van of instemmen met voorstellen die van aanmerkelijke invloed kunnen zijn op de geldende rechtsorde, verplichtingen van blijvende aard ten gevolge kunnen hebben, dan wel de Nederlandse Antillen of Aruba raken;

i. de voorbereiding van het Nederlandse standpunt ten behoeve van vergaderingen van de ministerraad van de Europese Unie;

j. aan delegaties dan wel aan vertegenwoordigers in het buitenland te verstrekken instructies, alsmede over de samenstelling van delegaties, een en ander voor zover het van belang is de raad hierin te kennen;

k. voordrachten van de minister-president voor koninklijke besluiten tot benoeming en ontslag van ministers en staatssecretarissen;

l. andere voordrachten voor koninklijke besluiten tot benoeming van personen en ontslag wegens andere reden dan op verzoek van de betrokkenen, voor zover het niet betreft benoeming of ontslag:

1°. van in Nederland werkzame leden van de rechterlijke macht, burgerlijke rijksambtenaren en militaire ambtenaren, voor zover deze lager bezoldigd worden dan een directeur-generaal bij een ministerie alsmede van burgemeesters van gemeenten met minder dan 50 000 inwoners, voor zover het geen provinciehoofdstad betreft;

2°. van ambtenaren die in een functie buiten Nederland werkzaam zijn bij diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland, voor zover het geen hoofden van missies betreft;

3°. van personen over wie naar het oordeel van de minister-president en de desbetreffende minister geen beraadslaging en beslissing van de raad is vereist;

m. voorstellen in verband met de bij koninklijk besluit krachtens artikel 26, tweede en vierde lid, van de Bankwet 1948 te nemen beslissingen over bedenkingen van de directie van de Nederlandse Bank N.V. tegen aanwijzingen van de minister van Financiën en over publikatie van die bedenkingen en van Onze beslissingen in de Nederlandse Staatscourant.

Artikel 5

Over aangelegenheden bij welke het algemeen regeringsbeleid betrokken kan zijn, niet behorende tot die bedoeld in artikel 4, plegen de ministers overleg met de minister-president. Indien het overleg niet tot overeenstemming leidt, worden deze aangelegenheden in de raad gebracht.

Artikel 6

In gevallen waarin het niet duidelijk is, welke minister in de eerste plaats verantwoordelijk is voor een bepaalde aangelegenheid, beslist de minister-president over die verantwoordelijkheid.

Artikel 7

De minister-president kan, indien een aangelegenheid door de minister die daarvoor in de eerste plaats verantwoordelijk is, niet in de raad aan de orde wordt gesteld, in overeenstemming met het gevoelen van de raad, zelf zorg dragen voor de indiening van deze aangelegenheid bij de raad.

§ 3. De werkwijze van de raad

Artikel 8

De raad vergadert in beginsel op vrijdag en voorts zo dikwijls als de minister-president of ten minste twee andere ministers dat wenselijk achten.

Artikel 9

1. De minister-president stelt de agenda vast. Een exemplaar van de agenda wordt tijdig aan de ministers en de staatssecretarissen gezonden.
2. De voor de raad bestemde stukken worden in het algemeen 10 dagen voor de behandeling in de raad rondgezonden. Zij zijn voorzien van een daartoe bestemd aanbiedingsformulier.

Artikel 10

De minister-president regelt de orde der werkzaamheden tijdens de vergaderingen.

Artikel 11

1. Indien het nodig is bij wijze van stemming te beslissen, wordt het besluit, behoudens afwijking op grond van het Statuut, bij meerderheid van stemmen opgemaakt, waarbij iedere aanwezige minister één stem heeft.
2. De raad besluit niet bij stemming dan in aanwezigheid van ten minste de helft van het totale aantal ministers.
3. Bij staking van stemmen wordt de beslissing tot de volgende vergadering aangehouden, tenzij de beslissing niet uitgesteld kan worden of de vergadering voltallig is. In deze gevallen beslist de stem van de minister-president.

Artikel 12

1. Indien een minister een besluit in strijd acht met zijn verantwoordelijkheid, geeft hij daarvan kennis aan de raad.
2. In geen geval handelt een minister of staatssecretaris tegen een besluit van de raad.

3. Voor zover dit uit het Statuut voortvloeit, geldt dit artikel niet voor de gevolmachtigde ministers.

Artikel 13

1. De secretaris zorgt zo spoedig mogelijk na een vergadering voor het ontwerpen van een besluitenlijst, waarin de conclusies van de raad worden opgenomen.
2. Een exemplaar van die lijst wordt vanwege de minister-president onverwijld toegezonden aan de ministers en de staatssecretarissen.

Artikel 14

1. De secretaris zorgt voor het ontwerpen van de notulen. Zij worden zo spoedig mogelijk door de raad vastgesteld.
2. Een exemplaar van de notulen wordt de Koning ter kennisneming aangeboden.

Artikel 15

De minister-president ondertekent de voordrachten van de raad voor koninklijke besluiten.

Artikel 16

1. De minister-president ziet toe op de totstandkoming van een samenhangend regeringsbeleid.
2. Hij ziet toe op de uitvoering van de besluiten van de raad.
3. Hij kan in overeenstemming met het gevoelen van de raad nadere schriftelijke aanwijzingen vaststellen inzake de werkwijze van de raad.

§ 4. De onderraden

Artikel 17

De raad kan uit zijn midden onderraden vormen ter voorbereiding of ter beslissing van aangelegenheden inzake bepaalde delen van het algemeen regeringsbeleid.

Artikel 18

1. De minister-president is voorzitter van de onderraden.
2. Uit de vaste leden wordt een coördinerend minister aangewezen, die toeziet op de deugdelijke interdepartementale voorbereiding van de onderwerpen die in een onderraad worden behandeld.

Artikel 19

1. De raad benoemt op voorstel van de minister-president de secretaris van een onderraad.
2. De minister-president benoemt de adjunct-secretaris.

Artikel 20

1. Een exemplaar van de agenda van een onderraad wordt tijdig aan de ministers en de staatssecretarissen gezonden.
2. De ministers die van een onderraad geen vaste leden zijn, kunnen desgewenst de vergaderingen bijwonen. Zij hebben dan dezelfde rechten als de vaste leden.

Artikel 21

1. Een onderraad neemt geen beslissing over een aangelegenheid, welke niet op de agenda is vermeld en waarbij een niet-aanwezige minister in het bijzonder is betrokken.
2. Indien een minister dit verzoekt, verwijst de onderraad een aangelegenheid naar de raad.
3. Ook nadat de onderraad een beslissing heeft genomen, kan een minister verlangen dat de aangelegenheid aan het eindoordeel van de raad wordt onderworpen.

Artikel 22

1. Indien het besprokene in een vergadering van een onderraad daartoe aanleiding geeft, zorgt de secretaris voor het ontwerpen van een besluitenlijst, waarin de conclusies van de onderraad zijn opgenomen.
2. De besluitenlijst van een onderraad behoeft de goedkeuring van de raad.

Artikel 23

1. Deskundigen kunnen met raadgevende stem het overleg in een onderraad bijwonen:
a. indien zij door de onderraad als vaste deelnemer zijn aangewezen;
b. indien zij daartoe door de voorzitter worden uitgenodigd.
2. Ministers kunnen zich met vooraf verkregen toestemming van de voorzitter tijdens de vergaderingen van een onderraad door een ambtenaar doen bijstaan.

Artikel 24

1. Voor zover in deze paragraaf niet anders is bepaald, heeft een onderraad dezelfde werkwijze als de raad.

§ 5. Andere commissies uit de raad

Artikel 25

1. De raad kan uit zijn midden andere commissies met een permanent of tijdelijk karakter vormen ter voorbereiding of ter beslissing van bepaalde aangelegenheden.
2. De minister-president is voorzitter van de commissies, tenzij de raad anders besluit.
3. De raad kan bepalen dat een commissie dezelfde werkwijze heeft als een onderraad.

§ 6. De geheimhouding

Artikel 26

1. Ten aanzien van hetgeen ter vergadering besproken wordt of geschiedt, bestaat een geheimhoudingsplicht.
2. De geheimhoudingsplicht bestaat niet:
a. voor zover de raad of de minister-president namens de raad ontheffing van de geheimhouding verleent;
b. voor zover uitvoering van besluiten dit nodig maakt, dan wel de aard en omstandigheden van een besluit bekendmaking daarvan vorderen.
3. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing met betrekking tot de vergaderingen van de onderraden en commissies uit de raad.

§ 7. Slotbepalingen

Artikel 27

De minister-president zorgt ervoor dat dit reglement in acht wordt genomen.

Artikel 28

Het koninklijk besluit van 16 mei 1979, houdende vaststelling van een reglement van orde voor de Raad van Ministers, (Stb.264) wordt ingetrokken.

Artikel 29

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 april 1994.

Artikel 30

Dit besluit wordt aangehaald als: reglement van orde voor de ministerraad.

Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit dat met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad en het Publicatieblad van de Nederlandse Antillen en in het Afkondigingsblad van Aruba zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, 2 maart 1994

Beatrix

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
R.F.M. Lubbers

Uitgegeven de negenentwintigste maart 1994

De Minister van Justitie a.i.,
E. van Thijn

NOTA VAN TOELICHTING

ALGEMEEN DEEL

Een herziening van het reglement van orde is om een aantal redenen ter hand genomen.

In de eerste plaats de grondwetherziening van 1983, waarbij voor de eerste maal de staatsrechtelijke positie van de ministerraad en de minister-president in de Grondwet is verankerd. In artikel 45 van de Grondwet is thans bepaald dat de ministers te zamen de ministerraad vormen, de minister-president voorzitter is van de ministerraad en de ministerraad beraadslaagt en besluit over het algemeen regeringsbeleid en de eenheid van dat beleid bevordert.

In de tweede plaats behoefden enkele bepalingen aanpassing in verband met de status aparte van Aruba in 1985 en de staatkundige ontwikkelingen binnen het Koninkrijk sindsdien. Een eventuele wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk in dit kader zal tot een nadere wijziging van het reglement van orde kunnen leiden, maar staat de huidige aanpassing niet in de weg.

In de derde plaats is er sinds de vaststelling van het vorige reglement van orde in 1979 een aantal wijzigingen in de werkwijze van de ministerraad opgetreden waardoor het wenselijk leek het reglement van orde aan te passen. Bij de artikelsgewijze toelichting zullen zowel de redactionele wijzigingen als de aanvullingen nader ter sprake komen. Zoals reeds in de nota van toelichting op het vorige reglement werd gesteld, deed de betekenis van de raad, mede als koninkrijksorgaan, het wenselijk voorkomen aan hetgeen ter toelichting van de artikelen werd aangevoerd meer algemene bekendheid te geven door de toelichting tevens in het Staatsblad op te nemen. Het reglement en de nota van toelichting zijn om die reden thans ook in het publicatieblad van de Nederlandse Antillen en het afkondigingsblad van Aruba verschenen. Van deze gelegenheid kan worden gebruik gemaakt om, evenals de vorige maal, uiteen te zetten welke ontwikkeling de ministerraad sinds het ontstaan van het koninkrijk heeft doorgemaakt. In de reglementen van orde die achtereenvolgens hebben gegolden, is deze ontwikkeling te volgen. Het reglement van 1823 maakte van de raad van ministers een adviescollege des konings naast de Raad van State. Het reglement van 1842 gaf de raad van ministers een zelfstandige status. De invoering van de ministeriële verantwoordelijkheid had een fundamentele wijziging van de betekenis van de raad tot gevolg. Het reglement van 26 augustus 1850 registreerde die nieuwe fase. Bepaald werd onder andere dat de raad bij meerderheid van stemmen zou kunnen besluiten en dat geen minister in strijd met een dergelijk besluit zou mogen handelen. In 1862 werd aan het reglement van orde voor de raad de vorm van een koninklijk besluit gegeven. De ontwikkeling die daarop is gevolgd, is in het algemeen bekend. Op drie facetten daarvan zij hier in

het kort gewezen.

Vooreerst is men steeds meer vertrouwd geraakt met het begrip van de collectieve ministeriële verantwoordelijkheid naast de individuele verantwoordelijkheid van het hoofd van een ministerie. In de tweede plaats hebben de functies van voorzitter en van ondervoorzitter meer reliëf gekregen. De minister-president, tevens voorzitter, heeft zoals hierboven reeds is gesteld, in 1983 een plaats in de Grondwet gekregen. Voor de ondervoorzitter is na de oorlog de titel van vice-minister-president in gebruik gekomen. Die titel is sinds 1956 ook in het reglement van orde opgenomen. De laatste fase in deze ontwikkeling is het scherpere onderscheid tussen de koninkrijks- en landstaak van de raad met daaraan verbonden enige specifieke regelingen ten aanzien van de samenstelling en werkwijze van de raad bij de uitoefening van de koninkrijkstaak. Bij koninklijk besluit van 10 november 1945 (Stb. 270) is het reglement van orde opnieuw vastgesteld. Daarbij werd toen geïncorporeerd het koninklijk besluit van 13 september 1918, nr. 38. De daarvoor in 1945 gekozen redactie is in het artikel 5 in gewijzigde vorm overgenomen.

Het reglement van orde van 10 november 1945 werd vervolgens vijf maal gewijzigd. Bij besluit van 23 april 1949 (Stb. J185) werd als uitvloeisel van de Bankwet 1948 opgenomen dat de president en secretaris van De Nederlandsche Bank zouden worden benoemd na een besluit van de raad, terwijl bovendien de voordracht voor bij koninklijk besluit te nemen beslissingen met betrekking tot bedenkingen van de directie van De Nederlandsche Bank tegen aanwijzingen van de minister van Financiën en de tekst voor publikatie van die bedenkingen, de raad zouden moeten passeren.

De tweede wijziging van 24 april 1950 (K160) vloeide, gelijk de considerans vermeldt, voort uit de wenselijkheid het reglement van orde «in overeenstemming te brengen met de toestand, ontstaan door de soevereiniteitsoverdracht van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië, en aan te vullen in verband met de deelneming aan een ministerieel overleg met raadgevende stem door anderen dan ministers, alsmede om daarin op te nemen enige bepalingen omtrent geheimhouding».

De wijziging van 3 januari 1955 kwam tot stand - gelijk ook de considerans aanduidt - in afwachting van een meer algemene herziening van het reglement van orde in verband met de totstandkoming van het statuut. Geschrapt werd de bepaling die in 1950 was opgenomen, dat de algemene vertegenwoordigers van Suriname en de Nederlandse Antillen slechts met raadgevende stem zouden kunnen deelnemen aan het ministeriële overleg. Aanleiding tot het opstellen van een nieuw reglement van orde in 1956 was de vestiging van de nieuwe rechtsorde in het koninkrijk. Voor de ministerraad had deze nieuwe rechtsorde tot gevolg dat de koninkrijksaangelegenheden die de raad voordien niet afzonderlijk van de landszaken behartigde voortaan, indien zij Suriname of de Nederlandse Antillen raakten, een afzonderlijke behandeling zouden verkrijgen. In het Statuut zijn, meer in het bijzonder in de artikelen 7 tot en met 12, voorschriften opgenomen met betrekking tot de samenstelling en de werkwijze van de raad

bij de behandeling van koninkrijksaangelegenheden.

Bij de voorbereiding van de herziening van het reglement in 1956 is overwogen twee reglementen van orde op te stellen: één voor de ministerraad van het koninkrijk en één voor de Nederlandse ministerraad. Hoofdzakelijk om praktische redenen is toen besloten de bepalingen in een reglement bijeen te houden. Een splitsing zou ook moeilijkheden met zich mee brengen, aangezien koninkrijksaangelegenheden niet uitsluitend door de raad van ministers van het koninkrijk worden behandeld. Koninkrijksaangelegenheden die Suriname of de Nederlandse Antillen niet raakten, moesten immers worden behandeld door de Nederlandse ministerraad. De beide reglementen zouden verder voor een belangrijk deel dezelfde bepalingen hebben moeten bevatten. Mede ter voldoening aan het bepaalde in artikel 10 van het Statuut hebben de gevolmachtigde ministers toentertijd meegewerkt aan de totstandkoming van het koninklijk besluit van 9 juni 1956 tot vaststelling van een reglement van orde voor de raad van ministers. In de aanhef van het koninklijk besluit werd naar het artikel 10 van het Statuut verwezen, om tot uitdrukking te doen komen dat het besluit door de koning was gegeven als drager van de kroon van het koninkrijk. Bij de herziening in 1979 en de onderhavige herziening is dat wederom gebeurd. De koninklijke besluiten waarbij reglementen van orde tot dat van 1979 werden vastgesteld, zijn door alle ministers mede ondertekend. Daardoor werd tot uitdrukking gebracht dat alle ministers bij de voorbereiding en uitvoering betrokken waren. Dit kan echter beter en minder omslachtig tot uitdrukking worden gebracht door in de aanhef de formule op te nemen «handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad». Bij gebruikmaking van deze formule, die bij bepaalde andere koninklijke besluiten ook wel wordt gebezigd, kan worden volstaan met medeondertekening door de minister-president hetgeen ook in de lijn ligt van het bepaalde in de artikelen 15 en 27 van het reglement.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Paragraaf 1. Inleidende bepalingen

Artikel 1

Onderdeel c van dit artikel is aangepast in verband met de Status aparte van Aruba, die tot gevolg heeft gehad dat artikel 7 van het Statuut zodanig is gewijzigd dat ook Aruba een gevolmachtigde minister benoemt.

Ondanks het feit dat artikel 7 van het Statuut de samenstelling van de ministerraad van het koninkrijk geeft, is er toch de voorkeur aangegeven die raad ook in het reglement van orde zelf aan te duiden. De leden van de raad zijn de minister-president, de overige bij koninklijk besluit benoemde ministers en voor zover zulks uit het Statuut volgt, de gevolmachtigde ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba. Het fundamentele verschil tussen de functies van (door de koning benoemde) minister en gevolmachtigde minister is in het reglement slechts tot uitdrukking ge-

bracht in die gevallen waar onderscheid in positie tussen de leden van de raad moest worden gemaakt (zie b.v. artikel 12, derde lid). In alle overige gevallen wordt gesproken van «ministers». Uit het nieuwe onderdeel b blijkt dat hiermee dan ook de gevolmachtigde ministers worden bedoeld. Wel verdient het aanbeveling in deze toelichting nader op het verschil in functie in te gaan. De ministers handelen krachtens eigen verantwoordelijkheid en zijn voor hun beleid verantwoording schuldig aan de Staten Generaal, de gevolmachtigde minister is mandataris van de regering van de Nederlandse Antillen, onderscheidenlijk Aruba en kan derhalve door deze ter verantwoording worden geroepen. In geval hier te lande bijvoorbeeld een kabinetscrisis plaatsvindt, wordt de gevolmachtigde minister niet demissionair. Hoewel de gevolmachtigde minister deelneemt aan het overleg en voor de bepaling van het quorum meetelt, is er ten aanzien van het lidmaatschap van de raad nog dit verschil, dat de ministers persoonlijk lid zijn en derhalve hun stem niet door een vervanger in de raad kunnen laten uitbrengen, terwijl de gevolmachtigde minister krachtens het bepaalde in het tweede lid van artikel 8 van het Statuut bij belet of ontstentenis wordt vervangen door een plaatsvervanger die ook met betrekking tot het stemrecht volledig in de plaats van de gevolmachtigde minister treedt.

Paragraaf 2. De samenstelling en de bevoegdheid van de raad

Artikel 2

Nu in artikel 43 van de Grondwet is opgenomen dat de minister-president bij koninklijk besluit wordt benoemd en in artikel 45 dat de minister-president voorzitter is van de ministerraad, is het niet meer noodzakelijk om in het reglement van orde op te nemen dat bij koninklijk besluit een voorzitter van de ministerraad wordt benoemd die de titel ministerpresident draagt. Volstaan kan worden met een nieuw eerste lid waarin overeenkomstig de formulering van artikel 45, tweede lid van de Grondwet wordt bepaald, dat de ministers te zamen de raad vormen en een nieuw tweede lid waarin wordt gesteld dat de minister-president voorzitter is van de raad. De bepaling ten aanzien van het ondervoorzitterschap in het vroegere tweede lid is in het derde lid gehandhaafd, zij het in gewijzigde vorm. De benoeming tot vice-minister-president geschiedt tegelijkertijd met de benoeming tot minister. Met de gewijzigde tekst van dit artikel wordt ook het karakter van huishoudelijk reglement beter tot uitdrukking gebracht, omdat nog slechts wordt verwezen naar een benoeming bij koninklijk besluit en deze benoeming bij koninklijk besluit niet meer in het reglement zelf wordt geregeld. Zoals in het verleden reeds verschillende malen is gebleken, kunnen er bij een kabinet meer vice-ministers-presidenten worden aangewezen. Desondanks kan zich de situatie voordoen, vooral als een kabinet slechts één vice-minister-president telt, dat de minister-president en vice-minister-president gelijktijdig afwezig zijn. In de loop der jaren is het in dergelijke gevallen gewoonte geworden het voorzitterschap te laten waarnemen door de oudste minister in jaren. Deze

gewoonte is voor de eerste maal geformaliseerd in het koninklijk besluit van 28 april 1975, houdende wijziging van de vervangingsregeling in geval van tijdelijke afwezigheid van een van de ministers (Stcrt. 84). Het lijkt echter niet noodzakelijk voor het toch uitzonderlijke geval, dat zowel de minister-president als de vice-minister-president afwezig is, een speciale voorziening in dit reglement van orde op te nemen. Gezien de toegenomen vergaderfrequentie van de raad en de uitbreiding van de werkzaamheden van het secretariaat is het wenselijk gebleken meer dan voorheen een beroep te doen op een plaatsvervangend secretaris.

Daarom is in 1979 in het reglement opgenomen dat de raad naast de secretaris ook een plaatsvervangend secretaris benoemt. Aangezien het toen reeds meer dan 10 jaar gebruik was om een adjunct-secretaris tot de vergadering toe te laten voor het notuleren, heeft ook deze functionaris bij die herziening zijn plaats in het reglement gekregen. Bij het kabinet van de minister-president is een aantal formatieplaatsen beschikbaar voor adjunct-secretarissen met een zodanig rangniveau dat benoeming door de minister-president, minister van Algemene Zaken, plaatsvindt.

Artikel 3

Onderdeel a van het eerste lid van dit artikel is aangepast in verband met de status aparte van Aruba. Op zichzelf beschouwd is het niet nodig in het reglement van orde te vermelden hetgeen volgt uit artikel 10, tweede lid van het Statuut, namelijk dat in een bepaald geval een minister van de Nederlandse Antillen dan wel Aruba met raadgevende stem aan het overleg in de ministerraad en de onderraden of commissies uit de raad kan deelnemen. Dat dit in artikel 3 toch is geschied, vindt zijn grond in de overweging dat een zwijgen hierover een onjuiste indruk zou maken nu in dit artikel bepaald wordt dat de staatssecretarissen met raadgevende stemmen in het overleg betrokken kunnen zijn. Dit laatste zal het geval zijn indien een onderwerp aan de orde is, dat het werkterrein van een staatssecretaris raakt dan wel indien de raad diens aanwezigheid om andere redenen wenselijk acht. Het is sinds 1967 bijvoorbeeld gewoonte geworden, dat om praktische redenen een staatssecretaris bij afwezigheid van de eigen minister de vergaderingen van de raad zal bijwonen. Ingevolge de Grondwet treden staatssecretarissen in alle gevallen waarin de minister, hoofd van het ministerie, het nodig acht en met inachtneming van diens aanwijzingen in zijn plaats als minister op. De staatssecretaris is uit dien hoofde verantwoordelijk onverminderd de verantwoordelijkheid van de minister. De verantwoordelijkheid van de minister ad interim wordt daardoor vanzelfsprekend niet aangetast. In de raad heeft de staatssecretaris echter geen stemrecht bij afwezigheid van zijn minister (zie ook de toelichting op artikel 11). Met betrekking tot de positie van de staatssecretaris kan verder nog worden opgemerkt dat indien zijn minister tussentijds overlijdt of ontslag vraagt de staatssecretaris tegelijkertijd zijn functie ter beschikking dient te stellen. Indien een staatssecretaris ontslag vraagt, heeft dat als zodanig echter geen gevolgen voor de staatsrechtelijke positie van zijn minister.

Sinds de gewoonte is gegroeid dat de minister-president na afloop van de vergaderingen van de ministerraad een persconferentie houdt en voor televisie en radio wordt geïnterviewd, moet dat optreden naar buiten deugdelijk kunnen worden voorbereid op ambtelijk niveau. Daarom is in het begin van de jaren zeventig besloten dat de hoofddirecteur van de Rijksvoorlichtingsdienst of diens plaatsvervanger als toehoorder de vergaderingen van de ministerraad kan bijwonen.

Artikelen 4 en 5

In deze twee artikelen is, evenals in het vorige reglement, de taak van de raad aangeduid. Het eerste lid van artikel 4 doet duidelijk uitkomen dat menings- en besluitvorming ten aanzien van het algemeen regeringsbeleid door de ministers gezamenlijk geschiedt. Wat onder algemeen regeringsbeleid dient te worden verstaan, is aan de interpretatie van de raad zelf overgelaten. De materie is te wisselend van inhoud om in het reglement te worden geconcretiseerd. Zowel het verwezenlijken van het regeringsprogramma als het in bestuurlijk opzicht goed functioneren van de departementen kan eronder worden begrepen. Een voorbeeld hiervan is het jaarlijks overzicht van wetgevingsvoornemens, waarover in het kabinetsstandpunt Voortvarend wetgeven (Tweede Kamer 1993-1994, 23 462, nr. 1) onder actiepunt 16 is voorgesteld, dat het uitdrukkelijk met de Tweede Kamer zal worden besproken. Wel zijn in het tweede lid van dit artikel verscheidene onderwerpen opgesomd, die in ieder geval in de raad moeten worden behandeld. Op een aantal daarvan zal hieronder dieper worden ingegaan. In artikel 5 is de bepaling gehandhaafd, dat bij twijfel over de vraag of een onderwerp in de ministerraad moet worden behandeld een minister met de minister-president, die in artikel 27 uitdrukkelijk belast wordt met de taak te zorgen voor de naleving van dit reglement, overleg zal plegen. Dit overleg is in artikel 5 dwingend voorgeschreven in kwesties bij welke het algemeen regeringsbeleid betrokken kan zijn. Als doel van het overleg in de ministerraad was in het reglement van orde van 1945 voorgeschreven «de eenheid in het regeringsbeleid». Het streven van de raad zal inderdaad gericht moeten zijn op bevordering van die eenheid. Dit neemt niet weg dat er ook kwesties van algemeen regeringsbeleid kunnen en moeten worden besproken, die met eenheid van het beleid weinig of niets te maken hebben. In het eerste lid van artikel 4 zijn algemene taak en bijzonder streven derhalve in twee afzonderlijke zinnen tot uitdrukking gebracht. Het tweede lid is op enkele plaatsen gewijzigd of aangevuld.

Ad a

De opsomming van rijkswetten, wetten en algemene maatregelen van bestuur is, evenals die van het gehele tweede lid, niet limitatief. Zo zullen ook koninklijke besluiten die geen algemene maatregelen van bestuur zijn, ministeriële regelingen, memories van antwoord of nota's naar aanleiding van het verslag e.d. de raad dienen te passeren, indien het algemene

regeringsbeleid daarbij is betrokken. Vanzelfsprekend vallen voorstellen van wet waarvoor het initiatief in het parlement is genomen en die door de Staten-Generaal zijn aanvaard ook onder deze bepaling. Wordt na de behandeling in de raad een ontwerp ingrijpend gewijzigd dan is het juist dat de raad daarover opnieuw zijn oordeel kan geven.

Raad van State

Toegevoegd is dat de raad de consequenties van de over een ontwerp van (rijks)wet of algemene maatregel van (rijks)bestuur door de Raad van State van het Koninkrijk en/of Raad van State uitgebrachte adviezen bespreekt indien deze belangrijke kritiek ter zake van het ontwerp inhouden. Daarbij ware te denken aan de beoordeling van de Raad van State aan het einde van een advies dat het onderhavige voorstel «niet», dan wel «niet, dan nadat ....» bij de Staten-Generaal zou moeten worden ingediend. Deze toevoeging berust op een toezegging aan de Tweede Kamer.

Aan hernieuwde behandeling in de raad na ingrijpende kritiek van de Raad van State behoeft overeenkomstig actiepunt 10 uit het eerdergenoemde kabinetsstandpunt Voortvarend wetgeven, geen behandeling in een onderraad vooraf te gaan. Naar analogie geldt deze procedure voor hetgeen in de Tweede Kamer te berde wordt gebracht. De aanvaarding van een ingrijpend amendement kan het eerdere besluit van de raad echter zodanig aantasten, dat nadere behandeling in een onderraad dan niet kan worden uitgesloten. De raad heeft voorts in 1982 de afspraak gemaakt dat over ingrijpende wijzigingen in een wetsvoorstel die niet het gevolg zijn van het advies van de Raad van State, de Raad van State in de regel opnieuw pleegt te worden gehoord. Zie ook de Aanwijzingen voor de regelgeving (AR 277). In geval van een ingrijpend amendement op een wetsvoorstel wordt de Raad van State alleen opnieuw gehoord indien de regering daartoe met het oog op haar eigen oordeelsvorming behoefte voelt. Het spreekt voor zich dat al deze adviesaanvragen in de raad worden besproken. Voorts heeft de raad in 1992 besloten dat ook de beslissing om aan de Raad van State (van het Koninkrijk) over een voorstel van (rijks)wet of ontwerp van algemene maatregel van (rijks) -bestuur spoedadvies te vragen door de raad dient te worden genomen. Een bepaling ter zake is daarom aan het reglement toegevoegd. In de raad is afgesproken dat een voorstel voor het vragen van een hiervoor bedoeld spoedadvies in een aparte brief aan de minister-president wordt voorgelegd, die daarover het advies van de minister van Justitie vraagt. Ook het voornemen tot de intrekking van een wetsvoorstel dient aan de raad te worden voorgelegd. Wel is daarbij een voorbehoud opgenomen voor het geval dat spoed nader overleg niet toelaat. De interpretatie van deze bepaling wordt aan de behandelende minister overgelaten. Deze zal echter, zo enigszins mogelijk, met de minister-president, die immers heeft te waken over de bevoegdheden van de raad, over een hernieuwde behandeling in de raad overleg plegen. De aard van de materie kan verder meebrengen dat de behandelende minister eerst met enkele van zijn ambtgenoten en de

gevolmachtigde ministers overleg pleegt, c.q. tot overeenstemming behoort te komen, ook indien geen hernieuwde behandeling in de raad plaatsvindt. Ten slotte is de bekrachtiging van door de Staten-Generaal aanvaarde initiatiefwetsvoorstellen afzonderlijk vermeld, omdat die categorie wetsvoorstellen niet onder de omschrijving onder artikel 4, tweede lid, sub a 1° valt.

Ad b

Indien de goedkeuring van verdragen geschiedt in de vorm van rijkswet of wet is behandeling in de raad voorgeschreven in artikel 4, lid 2 onder a, zodat afzonderlijke vermelding nog nodig was indien stilzwijgende goedkeuring wordt uitgelokt. Het zou te ver gaan de ondertekening van elke overeenkomst als onderwerp van algemeen regeringsbeleid te beschouwen. Dat zal bijvoorbeeld niet het geval zijn als het gaat om overeenkomsten die krachtens het in artikel 91, tweede lid juncto het additionele artikel XXI van de Grondwet bepaalde (artikel 62, Grondwet tekst 1972) geen goedkeuring behoeven. De onder h genoemde omschrijving van belangrijke onderwerpen, het buitenlands beleid betreffende, betekent dat ondertekening van belangrijke verdragen in de raad aan de orde moet komen. In die gevallen dient de raad dan ook te beslissen over de wijze van goedkeuring.

Ad c t/m g

De onder de punten c, d en e opgenomen onderwerpen worden ten dele reeds behandeld in de Algemene aanwijzingen aangelegenheden van de ministerraad en onderraden, vastgesteld bij besluit van de ministerpresident van 10 april 1992 nr. 92M002676 (Stcrt. 84). In het reglement van orde zijn deze nader uitgewerkt. Aanwijzingen inzake externe adviesorganen en inzake interdepartementale commissies (Stcrt. 1987, 67) en de Aanwijzingen inzake openbaarheid van bestuur (Stcrt. 1992, 82) zijn bij de formulering van de bepalingen in de overwegingen betrokken. Onder adviesorganen in het reglement van orde van de ministerraad worden verstaan de adviesorganen als bedoeld in de hierboven vermelde Aanwijzingen. De bepaling sub c heeft betrekking op aanvragen zowel aan adviesorganen met een permanent karakter als aan tijdelijke adviesorganen. Als voorbeeld van wat in de bepaling sub d moet worden verstaan onder beleidsvoornemens die van invloed kunnen zijn op de positie van het kabinet, kan onder meer worden gedacht aan een op zich volstrekt redelijk voorstel, dat echter afwijkt van de letterlijke tekst van hetgeen ter zake bij de totstandkoming van het kabinet is overeengekomen. Hoe langer een kabinet aan het bewind is, hoe meer dat ten gevolge van inmiddels gewijzigde omstandigheden het geval zal zijn. Ter toelichting op onderdeel c van dit artikel dat betrekking heeft op nota's aan de Staten-Generaal en adviesaanvragen aan adviesorganen die belangrijke politieke en financiële consequenties kunnen hebben, kan worden vermeld dat ingevolge art. 13 van de Comptabiliteitswet voorstellen, andere dan voorstellen van wet tot

vaststelling of wijziging van een begroting, alsmede voornemens en toezeggingen met financiële gevolgen voor het Rijk niet aan de ministerraad of aan de Staten-Generaal worden aangeboden, kenbaar gemaakt dan wel gedaan, voordat de minister van Financiën daarover zijn oordeel heeft gegeven. Tot de onderwerpen die niet in het reglement van orde worden genoemd, maar toch voor het algemeen regeringsbeleid van belang kunnen zijn, behoren ministeriële regelingen en circulaires betreffende de toekenning van subsidies en dergelijke. Reeds in de ministerraad van 23 juli 1956 is besloten dat de minister van Financiën bij het beraad over het opstellen of het wijzigen van dergelijke regelingen samen met de betrokken bewindspersoon bepaalt of het desbetreffende stuk in de ministerraad aan de orde moet worden gesteld. Ten slotte kan bij onderdeel c worden gewezen op actiepunt 11 van eerdergenoemd kabinetsstandpunt Voortvarend wetgeven, waarin is bepaald dat beleidsnota's die de richting van wetgeving aangeven in de raad zullen worden aangehouden totdat een concreet wetsvoorstel bij de raad is ingediend.

De punten e, f en g hebben betrekking op de instelling, taak en samenstelling van externe adviesorganen en interdepartementale commissies en de resultaten van hun werkzaamheden. Voor de bevordering van de eenheid van het regeringsbeleid is het noodzakelijk dat de raad, doordat hij de beslissing moet nemen, tijdig kan kennisnemen van voorstellen tot instelling, inclusief de taakopdracht en de samenstelling van externe adviesorganen en van permanente of in politiek of financieel opzicht belangrijke interdepartementale commissies. Indien het voor het algemene regeringsbeleid belangrijke externe adviesorganen betreft zoals de Sociaal-Economische Raad (SER), de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), de Ziekenfondsraad (ZFR) en de Onderwijsraad, plegen de voorgenomen wijzigingen in de persoonlijke samenstelling ook in de raad aan de orde te worden gesteld. Dit geldt met name voor wat betreft het voorzitterschap, maar afhankelijk van het belang van het desbetreffende college ook wel voor de leden. Ook de resultaten van de werkzaamheden van adviesorganen dienen in de ministerraad aan de orde te komen. De publikatie van adviezen van niet-ambtelijke adviesorganen is voorgeschreven in artikel 9 van de Wet openbaarheid van bestuur (Stb. 1991, 703). Indien het advies van deze organen een regeringsstandpunt wenselijk maakt, zal in het licht van het eerste lid van artikel 4 van geval tot geval moeten worden beoordeeld of behandeling in de ministerraad noodzakelijk is. Indien echter een of meer ambtenaren deel uitmaken van een extern adviesorgaan is het wenselijk de raad altijd over publikatie van de adviezen te laten beslissen. Dat wordt onder punt g geregeld.

Ad h. i en i

Sinds de vaststelling van het laatste reglement van orde in 1979 is het belang van de Europese Gemeenschap enorm toegenomen. Het proces van Europese integratie is bovendien niet meer beperkt tot een aantal ministeries, maar raakt nu het terrein van vrijwel alle ministeries. De gevolgen van de besluitvorming in de EG voor het Nederlandse beleid en de noodza-

kelijke afstemming vereisen een regelmatige aandacht. De standpunten die in belangrijke EG-vergaderingen zullen worden ingebracht, worden daarom tevoren in de raad besproken. Het gaat daarbij niet alleen om de verschillende raden van ministers van de Europese Unie als bedoeld onder artikel 4, tweede lid, sub i, maar ook om de instructies voor de Nederlandse vertegenwoordiger in het Comité van permanente vertegenwoordigers bij de Europese Unie het zgn. Coreper. Die laatstgenoemde instructies vormen een onderdeel van het gestelde in artikel 4, tweede lid, sub j. De raad besteedt één keer per maand ook speciale aandacht aan de voortgang van de implementatie van EG-regelgeving in de Nederlandse regelgeving. Daarnaast is het ten gevolge van het rechterlijk toetsingsrecht van nationale wetgeving aan internationale verdragen, van belang om de raad in een vroegtijdig stadium te kennen in hetgeen in internationaal verband overeen zal worden gekomen. Is eenmaal - ook onder het nodige voorbehoud - een zekere toezegging gedaan dan kan - zeker bij overeenkomsten in multilateraal verband - de raad in een later stadium daaraan niet veel af of toe doen. Het ontwerp is dan a prendre ou a laisser. Het aanvaarden van verplichtingen van blijvende aard en het onderhandelen over deze ontwerpen, die de Nederlandse Antillen en/of Aruba raken, dienen gerekend te worden tot de aangelegenheden betreffende het algemene regeringsbeleid. Vandaar dat zij hier zijn vermeld als onderwerpen voor overleg in de raad, alvorens enige toezegging of voorstel in internationaal verband wordt gedaan. Ook de samenstelling van belangrijke delegaties en het geven van instructies daaraan dienen vooraf aan het oordeel van de raad te worden onderworpen.

Ad k

In dit nieuwe onderdeel k van artikel 4 is thans neergelegd dat de raad beraadslaagt en besluit over voordrachten van de minister-president voor koninklijke besluiten tot benoeming en ontslag van ministers en staatssecretarissen. Voor het opnemen van een aparte bepaling voor de categorie politieke ambtsdragers is een aantal redenen aan te geven. Aan de totstandkoming van een kabinet gaat het zgn. «constituerend beraad» vooraf. Dat is een bijeenkomst van personen die de formateur in beginsel bereid heeft gevonden om als minister op te treden, maar die nog geen minister zijn van het nieuw te vormen kabinet. Die bijeenkomst is derhalve geen vergadering van de ministerraad en het reglement van orde is er ook niet op van toepassing. Tijdens het constituerend beraad komt een groot aantal onderwerpen aan de orde, waarover afspraken moeten worden gemaakt alvorens kan worden besloten om met elkaar in zee te gaan. Tot die onderwerpen behoort altijd het punt ontslag en benoeming van ministers en staatssecretarissen. De bijeenkomst eindigt met de constatering dat er geen belemmeringen meer zijn voor het uitbrengen van het eindverslag door de formateur en voor de beëdiging. De conclusies van het constituerend beraad worden geagendeerd voor de eerste vergadering van de ministerraad in nieuwe samenstelling. Daarmee komen dan dus ook de afspraken over de benoeming van de bewindspersonen van het nieuwe kabi-

net in de raad aan de orde.

Het feit dat wijziging in de samenstelling van het kabinet zonder enige twijfel een zaak van algemeen regeringsbeleid is, zou op zich onvoldoende reden zijn voor een aparte bepaling, maar de noodzaak dat het voornemen tot ontslag van een bewindspersoon en het voorstel tot benoeming eerst in de raad aan de orde komen voordat daaraan bekendheid wordt gegeven, maakt afzonderlijke vermelding in het reglement van orde wenselijk.

De tweede reden sluit hierbij aan, maar betreft alleen de mogelijkheid van het vragen van ontslag - collectief of afzonderlijk - als politiek machtsmiddel tegenover de Staten-Generaal. In dat geval, en hetzelfde geldt ten aanzien van het ter beschikking stellen van portefeuille, taak of functie, zal het voornemen tot het vragen van ontslag niet openbaar mogen worden gemaakt voordat de raad daarover heeft beslist. De eenheid van het regeringsbeleid vereist dat tevoren binnen het kabinet vaststaat wat de gevolgen zullen zijn als de betrokken Kamer der Staten-Generaal in haar standpunt volhardt, ondanks een door de regering gesproken machtswoord.

Indien voorts een minister niet naar behoren blijkt te functioneren in een zodanige mate dat dit ernstige nadelige gevolgen heeft voor het kabinet zonder dat dit nog tot een uitspraak of een eigen initiatief van de Tweede of Eerste Kamer ter zake heeft geleid, is het aan de minister-president om betrokkene ervan te overtuigen zelf ontslag te vragen. Indien dat niet tot het gewenste gevolg zou leiden, zal de minister-president zelf het initiatief kunnen nemen en de voordracht tot ontslag van de minister aan de raad voorleggen. Het is duidelijk dat hij een dergelijk voornemen te voren met de politieke leider(s) van de in het kabinet vertegenwoordigde partijen zal bespreken. Indien het bovenstaande betrekking heeft op een staatssecretaris zal die in eerste instantie door zijn minister worden benaderd.

Als ander voorbeeld voor de toepassing van dit nieuwe onderdeel van artikel 4 kan ten slotte het volgende worden genoemd.

In artikel 12, tweede lid is bepaald dat een minister of staatssecretaris niet mag handelen in strijd met een besluit van de raad. Indien een minister of staatssecretaris zich niet bij een besluit van de raad wil neerleggen, maar daaraan zelf geen consequenties verbindt, ligt het voor de hand dat de minister-president als voorzitter van de raad het initiatief kan nemen tot het ontslag van betrokkene.

Ad 1

In plaats van een niet-limitatieve opsomming van functies voor de vervulling waarvan een beslissing van de raad noodzakelijk wordt geacht, is er in 1979 voor gekozen in deze bepaling aan te geven welke voordrachten tot benoeming door de kroon niet in de raad aan de orde behoeven te worden gesteld. Die uitzonderingen op de regel zijn drieërlei. In de eerste plaats wordt voor functies in Nederland een grens getrokken waar beneden kennisneming door de raad achterwege kan blijven. Die grens is voor

functies buiten Nederland niet in zijn algemeenheid te trekken. De hoofden van diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland en de leden van de Nederlandse rechterlijke macht, die werkzaam zijn op de Nederlandse Antillen dan wel op Aruba, vervullen functies die mede het aanzien van Nederland buiten onze landsgrenzen bepalen.

Dat maakt het wenselijk de voordrachten tot benoeming in die functies, ongeacht de daaraan verbonden bezoldiging, aan het oordeel van de raad te onderwerpen. Daartoe strekt de tweede uitzondering. Ten einde echter te voorkomen dat de gehele regeling te rigide wordt, is onder ten derde de mogelijkheid geopend dat in voorkomende gevallen waarin behandeling van een voordracht in de raad door de eerstverantwoordelijke minister onnodig of ongewenst wordt geacht, daarvan ook kan worden afgezien mits de desbetreffende minister het daarover te voren eens is geworden met de minister-president. Bestaat er twijfel of een benoeming in de raad moet worden behandeld, dan is ook voorafgaand overleg met de minister-president vereist, maar dan op grond van artikel 5. Als zo'n twijfelgeval zou kunnen worden beschouwd de benoeming tot plaatsvervangend directeur-generaal van iemand, die bestemd is om op korte termijn een zittende directeur-generaal op te volgen. Omdat in een dergelijk geval de feitelijke benoeming tot directeur-generaal voor de raad echter een voldongen feit zou zijn, zal onder dergelijke omstandigheden de benoeming van de opvolger - al is het voorlopig in een lagere rang - toch ook de raad dienen te passeren. Het reglement van orde bepaalt welke voordrachten de raad moeten passeren. Uiteraard kan een betrokken minister ook een voordracht in de raad aan de orde stellen, die onder één der in deze bepalingen genoemde uitzonderingen valt. Ten slotte dient er nog op te worden gewezen dat de noodzaak om voordrachten tot ontslag in de raad aan de orde te stellen, is beperkt tot ontslag om andere reden dan op verzoek van betrokkenen. Onder de laatstgenoemde vorm van ontslag is dat wegens pensionering begrepen. Het zou in de meeste gevallen volstrekt overbodig zijn de agenda daarmee te belasten.

Ad m

Evenals in de reglementen van 1956 en 1979 is deze bepaling, die daar bij wijziging van 23 april 1949 als uitvloeisel van de behandeling van de Bankwet 1948 in de Staten-Generaal was ingebracht, gehandhaafd, hoewel in de wetgeving inmiddels een andere vorm gekozen werd om de behandeling van een bepaalde kwestie door de ministerraad te reserveren. In enkele wetten zoals die betreffende de noodwetgeving is het doen van de voordracht van bepaalde koninklijke besluiten aan de minister-president opgedragen. Aangezien het in die wetten steeds gaat om kwesties het algemeen regeringsbeleid betreffende, wordt behandeling in de ministerraad gegarandeerd. Deze methode is in wetstechnisch opzicht bevredigender dan het telkens aanvullen van het reglement van orde voor de ministerraad. Nu evenwel wijziging van de Bankwet 1948 niet in overweging is, kon niet anders worden gedaan dan deze bepaling uit de oude reglementen van orde te handhaven.

Artikel 6

In het verleden is meermalen gebleken dat na een kabinetsformatie er tussen bewindspersonen verschil van mening blijft bestaan of ontstaat over de vraag tot wiens portefeuille een bepaald onderwerp behoort. Om te vermijden dat geruime tijd met deze afbakening zou zijn gemoeid, is reeds in het reglement van orde van 1979 deze bepaling opgenomen. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid van de minister-president die in dit artikel is opgenomen, sluit geenszins uit dat nadere procedures voor de oplossing van geschillen door optredende kabinetten worden vastgesteld.

Artikel 7

In artikel 27 is nu vastgelegd dat de minister-president ervoor zorg draagt dat het reglement van orde in acht wordt genomen. Zoals ook reeds in de toelichting op artikel 15, eerste lid van het vorige reglement werd opgemerkt, houdt dit in dat de minister-president als voorzitter van de raad ervoor heeft te waken dat de bevoegdheden van de raad worden geëerbiedigd en derhalve onder andere alle kwesties betreffende het algemeen regeringsbeleid in de raad aan de orde worden gesteld. Indien bijvoorbeeld een voor een bepaalde aangelegenheid in de eerste plaats verantwoordelijke minister er vanwege onvoldoende voortgang in het voorbereidingsproces niet in slaagt om die aangelegenheid aan de raad voor te leggen, zal de minister-president uit hoofde van zijn coördinerende verantwoordelijkheid voor het algemeen regeringsbeleid, overeenkomstig het gevoelen van de raad, de indiening van die aangelegenheid bij de raad zelf moeten kunnen bewerkstelligen. Verdere vertraging kan aldus worden voorkomen; evenzo kan een eventuele impasse worden doorbroken. In het reglement van orde was tot nu toe echter geen bepaling opgenomen waarin die bevoegdheid van de minister-president met zoveel woorden was geregeld. In het nieuwe artikel 7 is dat nu wel gebeurd.

Paragraaf 3. De werkwijze van de raad

Artikel 8

Met de wijziging van artikel 8 komt het karakter van huishoudelijk reglement beter tot uitdrukking. In verband met de collectieve verantwoordelijkheid beraadslaagt en besluit de raad zoveel mogelijk voltallig. Aangezien ten gevolge van verplichtingen in het kader van de Staten-Generaal en van de EG vrijdag als enige vergaderdag voor de raad overblijft, wordt reeds geruime tijd door kabinetten afgesproken dat de bewindspersonen in beginsel de gehele vrijdag reserveren voor vergaderingen van de ministerraad. De rijksministerraad vergadert eveneens in beginsel op vrijdag, meestal eenmaal per maand.

Artikel 9

Ten aanzien van lid 2 van dit artikel kan worden opgemerkt dat indien er sprake is van een ministerraad voor het koninkrijk de voor deze raad bestemde stukken in het algemeen drie weken voor de behandeling in de raad moeten zijn rondgezonden. Hierdoor worden de gevolmachtigde ministers in staat gesteld hun regeringen tijdig van de voorstellen op de hoogte te brengen. Sinds 1989 dient op het aanbiedingsformulier ook te worden vermeld of het ministerraadsstuk in interdepartementaal verband is voorbereid met het ministerie van Financiën met name het directoraat-generaal van de Rijksbegroting (zie ook de toelichting op artikel 4, tweede lid, sub f) en Justitie (wetgevingstoets, inclusief dereguleringsaspecten) en of daarbij al dan niet overeenstemming is bereikt; of het voorstel samenhangt met verplichtingen op grond van internationale verdragen en met name Europese regelgeving; of het voorstel gevolgen heeft voor de rijksbegroting op korte termijn en op lange termijn voor de meerjarenafspraken, voor de sociale lasten en eventuele financiële gevolgen voor lagere publiekrechtelijke lichamen of betrokken instellingen; of het voorstel gevolgen heeft voor de personeelsbezetting en huisvesting van het rijksapparaat. Voorts moet worden vermeld dat op grond van artikel 15 Comptabiliteitswet, bij voorstellen van wet met financiële gevolgen en bij mededelingen aan de Staten-Generaal over voorgenomen beleidsvoorstellen, het aanbiedingsformulier moet worden uitgebreid met een standaardformulier «overzicht van de financiële gevolgen voor de rijksbegroting». Dit overzicht geeft een uiteenzetting van de financiële gevolgen uitgesplitst in uitgaven en inkomsten voor zowel de laatst ingediende begroting als de meerjarenramingen. Tevens dienen op dit formulier naast een toelichting op de raming ook gegevens met betrekking tot de compensatie te worden vermeld. Zie over de aanbiedingsformulieren ook onderdeel C.4 van de Algemene aanwijzingen inzake aangelegenheden van de ministerraad en onderraden.

Artikel 11

Bij het stemrecht komt het hiervoor in deze toelichting aangeduide fundamentele verschil tussen enerzijds de verantwoordelijkheid van de gevolmachtigde minister jegens zijn eigen regering en anderzijds de persoonlijke verantwoordelijkheid van de ministers tot uiting, doordat de gevolmachtigde minister door de gelijkgerechtigde plaatsvervanger kan worden vervangen; een minister die voor een ambtgenoot waarneemt of twee ministeries beheert, heeft echter slechts één stem in de raad. Het is immers niet als hoofd van een ministerie dat de minister zijn stem uitbrengt, maar als lid van het kabinet, als zodanig dragende collectieve verantwoordelijkheid voor het algemeen regeringsbeleid, te zamen met zijn ambtgenoten.

In het artikel is verduidelijkt dat het bepaalde met betrekking tot het stemrecht alleen geldt voor de ministers door het woord «leden» te vervangen door «ministers». In artikel 1 is onder b gedefinieerd wie dat

zijn.

Artikel 12

Uit artikel 12 vloeit voort dat het in de ministerraad in tegenstelling tot de onderraden (vgl. artikel 21) formeel mogelijk is dat een besluit wordt genomen over een onderwerp terwijl de eerstverantwoordelijke minister niet aanwezig is.

De positie van de staatssecretaris is in de toelichting op artikel 3 reeds uiteengezet. Naar aanleiding van het eerste lid van artikel 12 kan worden opgemerkt dat indien een staatssecretaris een besluit van de raad in strijd acht met zijn verantwoordelijkheid, hij zich tot zijn minister dient te wenden, die op zijn beurt de raad op de hoogte stelt. Het bepaalde in het tweede lid van dit artikel is een uitwerking van de staatsrechtelijke positie van de minister, die elders en met name in de Grondwet is geregeld en geldt vanzelfsprekend ook voor de staatssecretaris. Voor de duidelijkheid is dat thans in het artikel vermeld. In het derde lid is nog eens uitdrukkelijk gesteld dat het eerste en tweede lid niet steeds bindend zijn voor de gevolmachtigde ministers. Uiteraard prevaleert in voorkomende gevallen het Statuut voor het Koninkrijk.

Artikelen 13 en 14

In artikel 13 is het woord «deden» vervangen door «ministers». In deze artikelen is de verantwoordelijkheid van de secretaris voor het ontwerpen van de besluitenlijst en de notulen vastgelegd. Door de invoering van de besluitenlijst kan aan de ministeries reeds kort na een vergadering van de raad en ruim voor het gereedkomen van de notulen duidelijkheid worden verschaft over de genomen beslissingen en over de vraag welke punten, die niet op de agenda voorkwamen, aan de orde zijn geweest. Deze besluiten worden ook in de notulen opgenomen. Ten aanzien van het tweede lid van artikel 14 kan worden opgemerkt dat de gewoonte zich heeft ontwikkeld dat aan de Koning in de regel ook worden toegezonden de stukken die nodig zijn voor een goed begrip van hetgeen in de raad blijkens de notulen is behandeld.

Artikel 15

Met betrekking tot dit artikel kan onder meer worden verwezen naar hetgeen in de inleiding en ter toelichting op artikel 4, tweede lid sub m is vermeld over de voordrachten door de minister-president voor koninklijke besluiten namens de raad. Het is gebruikelijk dat de minister-president deze voordrachten ondertekent, handelend in overeenstemming met het gevoelen van de raad.

Artikel 16

Het vroegere eerste lid van dit artikel is als slotbepaling overgebracht

naar paragraaf 7, artikel 27. In het nieuwe eerste lid is thans neergelegd dat de minister-president voor de samenhang zowel van het gehele regeringsbeleid, bijvoorbeeld troonrede en regeringsverklaring, als voor de samenhang in onderdelen van het regeringsbeleid primair verantwoordelijk is. In het tweede lid van artikel 16 is vastgelegd, dat de minister-president als voorzitter van de raad ervoor heeft te waken dat de beslissingen van de raad ook worden uitgevoerd. Het derde lid bevat sinds 1979 een bepaling waarin uitdrukkelijk de bevoegdheid van de minister-president wordt vastgelegd om - vanzelfsprekend binnen het raam van dit reglement - nadere schriftelijke aanwijzingen vast te stellen inzake de werkwijze van de raad. De hiervoor reeds genoemde Algemene aanwijzingen inzake aangelegenheden van de ministerraad en onderraden kunnen als voorbeeld worden gezien van de bedoelde schriftelijke aanwijzingen. Tevens kan worden gedacht aan procedureafspraken die een kabinet omtrent de werkwijze heeft gemaakt en waarmee eerst ervaring moet worden opgedaan alvorens dergelijke afspraken eventueel in het reglement kunnen worden geformaliseerd.

Paragraaf 4 en 5. De onderraden en andere commissies uit de raad

De ervaring leert dat in de ministerraad de tijd veelal ontbreekt diep in te gaan op ingewikkelde en technische kwesties. Ook uit een oogpunt van taakverdeling en werkbesparing wordt soms de voorkeur gegeven aan bespreking in kleinere kring, vaak in aanwezigheid van één of meer deskundigen. De onderraden houden zich uitsluitend bezig met bepaalde delen van het regeringsbeleid. De raad voor de ruimtelijke ordening en milieuhygiëne (RROM), de algemene verdedigingsraad (AVR) en de raad voor de rijksdienst (RRD) zijn voorbeelden van dergelijke onderraden. Daarnaast worden verschillende commissies ingesteld die het permanente karakter van een onderraad missen omdat zij uitsluitend zijn bestemd ter voorbereiding van een bepaalde aangelegenheid zoals een wetsontwerp of nota. Bij wijze van voorbeeld kan worden genoemd de ministeriële commissie heroverweging, de ministeriële commissie efficiëncyverbetering en de ministeriële commissie fraudebestrijding. Omdat de voorbereidingsprocedure, die aan behandeling van aangelegenheden in een onderraad voorafgaat - bij de toelichting op artikel 18 wordt daar uitvoerig op ingegaan - goed blijkt te functioneren, wordt die procedure vaak ook toegepast bij ministeriële commissies. Ook bestaat de mogelijkheid permanente commissies in te stellen ter behartiging van aangelegenheden die door hun aard de gedegen voorbereidingsprocedure, welke voor de vaste colleges is voorgeschreven, kunnen missen. De decoratiecommissie uit de ministerraad is daar een voorbeeld van. Over aangelegenheden van sociale, economische en financiële aard wordt sinds 1989 veelvuldig overleg gepleegd in de zogenoemde zeshoek, waaraan in elk geval wordt deelgenomen door de minister-president en de ministers van Financiën, Economische Zaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en de minister of staatssecretaris die in het bijzonder is belast met de verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid. Andere bewindspersonen kunnen aan de verga-

deringen deelnemen als er onderwerpen aan de orde zijn waarvoor zij een speciale verantwoordelijkheid dragen. Dit samenspel van ministeriële colleges met een permanent of tijdelijk karakter komt overeen met de in artikel 10 van het Statuut omschreven vaste colleges en bijzondere commissies uit de raad. Daarom is de mogelijkheid open gehouden dat de gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk Aruba tot lid van een onderraad of andere commissie wordt benoemd. Ook kan deze in een onderraad, waarvan hij geen lid is, deelnemen aan het overleg over een onderwerp dat de Nederlandse Antillen dan wel Aruba raakt en hij heeft dan ter vergadering dezelfde rechten als de overige leden van de raad. De instelling van onderraden en andere commissies uit de raad wordt geregeld in respectievelijk de artikelen 17 en 25. Ten einde het speciale karakter van een onderraad duidelijk aan te geven, wordt in artikel 17 gesproken van «aangelegenheden inzake bepaalde delen van het algemeen regeringsbeleid», terwijl in artikel 25 de taak van de andere commissies wordt gericht op bepaalde aangelegenheden zonder verdere aanduiding. Voor de werkwijze van de onderraden is in 1985 een regeling opgesteld. Deze is als bijlage gevoegd bij de algemene aanwijzingen inzake aangelegenheden van de ministerraad en onderraden.

Artikel 18

Het eerste lid bepaalt dat de minister-president voorzitter is van alle onderraden. Dat hangt samen met het volgende. Aangezien de aangelegenheden, die in een bepaalde onderraad aan de orde komen, zich vrijwel altijd tot één of hooguit enkele beleidsterreinen beperken, is in de loop van de jaren een procedure ontwikkeld waarbij de bewindspersonen, die ten aanzien van die beleidsterreinen een bijzondere verantwoordelijkheid dragen, in de regel ook een speciale verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van de onderraad krijgen. Deze bewindspersonen treden dan voor een onderraad op als coördinerend minister. Hoewel dat derhalve kan leiden tot meer dan één coördinerend bewindspersoon - elk van hen echter uitsluitend voor het eigen beleidsterrein - wordt niettemin gestreefd naar slechts één coördinerend minister per onderraad. De coördinerend minister voor een onderraad bevordert op het werkterrein van de onderraad dat aangelegenheden, waarover op ministerieel niveau overeenstemming moet worden bereikt, behoorlijk ambtelijk voorbereid in de onderraad aan de orde komen. Dit laat de verantwoordelijkheid van de vakministers onverlet. De coördinerend minister draagt als zodanig geen externe verantwoordelijkheid. De coördinerend minister bewaakt de voortgang van deze interdepartementale ambtelijke voorbereiding. Die voorbereiding geschiedt in een interdepartementale coördinatiecommissie, het zogenaamde voorportaal van de onderraad waarvan de voorzitter en secretaris worden aangewezen door de coördinerend minister. De overige leden van het voorportaal zijn over het algemeen de vertegenwoordigers van de ministers die deel uitmaken van een onderraad. De indiening van stukken ter behandeling in een onderraad, waarbij zo nodig inbegrepen de verzorging van de bijbehorende aanbiedingsformulieren, geschiedt onder de verant-

woordelijkheid van de coördinerend bewindspersoon. Tot hier reikt zijn coördinerende verantwoordelijkheid. Deze verantwoordelijkheid gaat in volgende stadia van beleidsvoorbereiding over op de onderraad en de ministerraad en in het bijzonder op de voorzitter van die colleges. De instrumenten en bevoegdheden die een coördinerend bewindspersoon ter beschikking staan, zijn uiteengezet in de brief aan de Tweede Kamer van de minister van Binnenlandse Zaken van 24 juni 1985 (TK 1984-1985, 17 353, nr. 24).

Artikel 19

Voor de benoeming van de secretaris van een onderraad wordt dezelfde procedure gevolgd als voor de secretaris en plaatsvervangend secretaris van de raad. De secretaris is qualitate qua lid van het ambtelijk voorportaal van de betrokken onderraad.
De adjunct-secretaris wordt door de minister-president benoemd. Indien de adjunct-secretaris afkomstig is van het ministerie van de coördinerend minister, pleegt die benoeming in overeenstemming met die minister te geschieden.

Artikelen 20 en 21

Voor de uitoefening van hun bevoegdheden is het van betekenis dat alle ministers en de gevolmachtigde minister - ook zij die geen vast lid van een onderraad zijn - benevens de staatssecretarissen de agenda ontvangen. In het eerste lid van artikel 21 wordt bepaald dat over een aangelegenheid die niet op de agenda van een onderraad is geplaatst en waarbij een niet-aanwezige minister in het bijzonder is betrokken, niet mag worden beslist. De gevolmachtigde minister wordt daarbij niet genoemd, omdat artikel 10, eerste lid van het Statuut reeds uitsluit dat buiten diens aanwezigheid in een onderraad wordt gesproken over niet op de agenda geplaatste aangelegenheden van het Koninkrijk welke de Nederlandse Antillen dan wel Aruba raken.
De belangrijkste bevoegdheden vervat in deze artikelen zijn het recht van iedere minister en van de gevolmachtigde minister als volwaardig lid de vergadering van een onderraad mee te maken en het recht te verlangen dat desgewenst een aangelegenheid ter beslissing naar de ministerraad wordt verwezen.

Artikel 22

Het systeem van de besluitenlijst geldt in beginsel ook voor de onderraden. Er zijn echter enkele opmerkelijke verschillen met het gebruik van de besluitenlijst van de ministerraad. In de eerste plaats is er geen algehele verplichting om een besluitenlijst op te stellen. Dit is alleen het geval als de behandeling van de agenda van de onderraad leidt tot besluitvorming. Het tweede verschil is dat de besluitenlijsten niet door de onderraad zelf, doch door de ministerraad worden goedgekeurd. De door de

secretaris van de onderraad ontworpen concept-besluitenlijst wordt op de agenda van de ministerraad geplaatst. Hierdoor wordt meer inhoud gegeven aan het recht van een minister om ook nadat een onderraadsbeslissing is genomen, het eindoordeel van de raad over dat onderwerp te vragen. In spoedeisende gevallen kan het voorkomen dat een beslissing van een onderraad geëffectueerd moet worden, voordat de raad zich daarover heeft kunnen uitspreken. In dergelijke gevallen oefent de raad een repressieve controle uit op de besluitvorming van de onderraad.

Artikel 23

Ter inleiding van de toelichting op deze paragraaf is reeds opgemerkt dat ook deskundigen aan de bespreking in de onderraden kunnen deelnemen. Dat kan als vaste deelnemer of ad hoc. Als vaste deelnemer treedt meestal op de hoogste ambtelijke adviseur bij het departement van de coördinerend minister voor het bepaalde beleidsterrein waarvoor de onderraad is ingesteld. Deze zal in de meeste gevallen ook fungeren als voorzitter van het ambtelijk voorportaal. Voorts kunnen in het belang van de besluitvorming over een bepaald onderwerp ad hoc deskundigen op dat specifieke beleidsterrein worden uitgenodigd. In beide gevallen kan het ook om niet-ambtelijke deskundigen gaan.

Ten slotte is de mogelijkheid geopend dat ministers, na vooraf verkregen toestemming van de voorzitter, een ambtenaar meenemen naar een vergadering van een onderraad. Deze treedt dan op als persoonlijk adviseur van de minister en neemt over het algemeen geen deel aan de beraadslagingen. Deze mogelijkheid houdt ook in dat een minister ad interim onder dezelfde voorwaarde zich door een ambtenaar van het door hem vertegenwoordigde ministerie kan doen bijstaan.

Vanzelfsprekend kunnen de in artikel 3 genoemde personen ook aanwezig zijn bij een vergadering van een onderraad. Een bewindspersoon kan zich echter bij afwezigheid niet laten vertegenwoordigen door een ambtenaar.

Paragraaf 6. De geheimhouding

Artikel 26

De grote zorg voor geheimhouding van hetgeen in de raad aan de orde komt, vindt vooral zijn oorzaak in de opdracht aan de raad de eenheid van het regeringsbeleid te bevorderen. Het is duidelijk dat het bekend worden van individuele standpunten van bewindspersonen in de raad aan die eenheid afbreuk zou kunnen doen. Daarom wordt in dit artikel in beginsel een geheimhoudingsplicht opgelegd ten aanzien van hetgeen in de raad wordt besproken. Ingevolge de Wet openbaarheid van bestuur zijn de stukken die ter behandeling aan de raad worden aangeboden, de agenda, de besluitenlijst en de notulen van de raad, documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad (artikel 11, eerste lid van de Wet openbaarheid van bestuur). Daarin zijn meestal ook persoonlijke beleidsopvattingen van

bewindspersonen terug te vinden. Dit betekent dat over de tekst van deze stukken als zodanig geen informatie wordt verstrekt aan de burger die daarom verzoekt. Dat de wet verplicht tot het verschaffen van informatie over bepaalde elementen van de inhoud van die documenten (gerede en volledige gegevens, prognoses en beleidsalternatieven) doet aan deze algemene beperking niets af. Het feit dat de burger de toegang tot de tekst van eerdergenoemde ministerraadsstukken is ontzegd, biedt echter onvoldoende waarborg voor de beslotenheid van het beraad in dit college.

Uiteraard zal informatie over hetgeen in de raad wordt besproken of geschiedt hetzij reeds bekend zijn hetzij bekend moeten worden aan die ambtenaren die uit hoofde van hun functie bij de beleidsvoorbereiding van bepaalde onderwerpen zijn betrokken. Dat geldt zowel de aan de raad ter behandeling toegezonden stukken als de agenda, de besluitenlijst en de notulen van de raad, voor zover die althans betrekking hebben op eerdergenoemde onderwerpen. Voorts is in de aanwijzingen van de minister-president van 20 januari 1989 inzake inzage van ministerraadsnotulen door ambtenaren vastgesteld dat de secretaris-generaal van een ministerie ambtenaren kan aanwijzen die geen vertrouwensfunctie bekleden aan wie onder verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal inzage wordt gegeven in bepaalde gedeelten uit de notulen van de ministerraad, onderraden uit de ministerraad of andere commissies uit de ministerraad, die op zichzelf geen staatsgeheim inhouden, voor zover die kennisneming noodzakelijk is voor de goede voortgang van de beleidsvoorbereiding van een bepaald onderwerp. Voor die ambtenaren vloeit de geheimhoudingplicht reeds voort uit het algemeen rijksambtenarenreglement (ARAR). De beslotenheid van het beraad binnen de ministerraad behoeft echter nog een extra beveiliging. Die wordt verkregen door rubricering van de stukken overeenkomstig het bepaalde in de aanwijzingen voor de beveiliging van staatsgeheimen en vitale onderdelen bij de rijksdienst van 20 januari 1989.

Daardoor kan de verspreiding van die stukken binnen het omvangrijke ambtelijke apparaat van de centrale overheid zoveel als nodig worden beperkt.

Artikel 27

In dit artikel is als slotbepaling ondergebracht het vroegere eerste lid van artikel 15 van het vorige reglement, omdat dat betrekking heeft op het gehele reglement.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
R.F.M. Lubbers